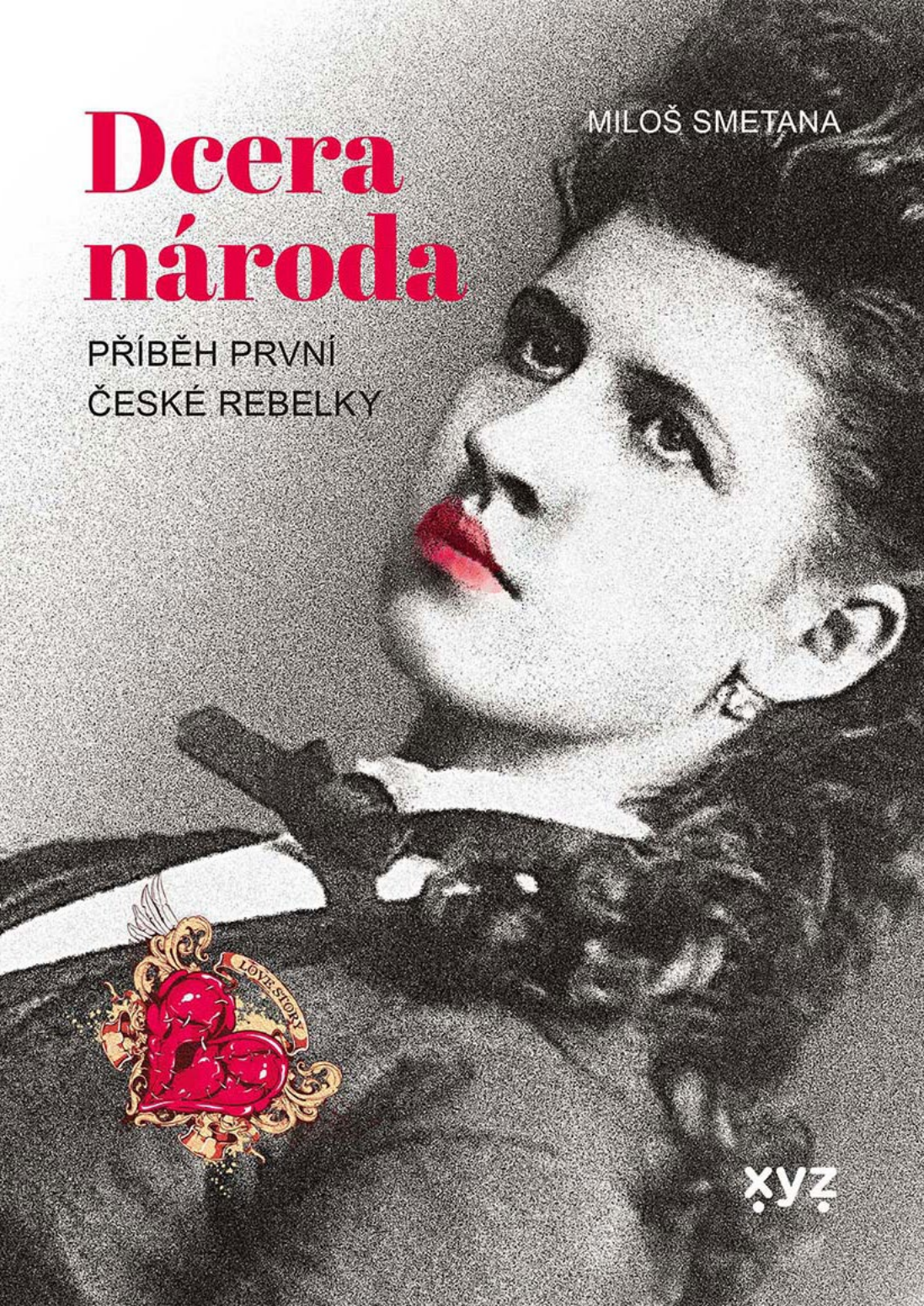

Dcera národa

MILOŠ SMETANA

PŘÍBĚH PRVNÍ
ČESKÉ REBELKY

xyz

Dcera národa

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.xyz.cz

www.albatrosmedia.cz

Miloš Smetana

Dcera národa – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa. Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Dcera národa

MILOŠ SMETANA

xyz

*Své ženě Stanislavě,
dětem Milošovi a Aleně
a vnučce Klárce*

„Ach, Romeo, Romeo! Proč musíš být Romeo?

Žekni se otce, nejmenuj se tak,

Nebo když nechceš, měj mě k smrti rád,

a přestanu být Kapuletová...”

„Jen podle jména jsi můj nepřítel.

Tý nejsi Montek, ty sám jsi jen ty...”

„Na jméně nesejde. Co růží zrou,

mít jiné jméno, vonělo by zas.”

WILLIAM SHAKESPEARE: ROMEO A JULIE, 2. DĚJSTVÍ, 2. OBRAZ (PŘEKLAD JOSEF TOPOL)

1.

Slavnostní večer se přiblížil.

Za necelou hodinu mělo vypuknout, co se dny a týdny starostlivě připravovalo, pokud je možné, aby se lidé dostatečně připravili na všechno, čím je umí budoucnost překvapit.

Nervozita v rodinách vrcholila; matky neustále probíraly stav zevnějšku svých dcer, jejich účesů, vhodnost šperků. Spokojenost mladých dam se střídala s nespokojeností, sebevědomí se mísilo s obavami. Znovu a znovu uvažovaly o svých šatech, protože šaty jsou pro ženu vždycky víc než pouhé oblečení, a dvojnásobně jim na nich záleží, když chtějí získat pozornost.

Betty pomáhala své mladší přítelkyni obléci novou plesovou toaletu, bílou s rudými máky a bohatě zdobenou tylem a krajkami. „Moc ti sluší. Jinak se to říct nedá.“

Zdenka se obhlédla v zrcadle, zkoumala, jestli jí ta dobrá duše něco nenamlouvá.

„Ženské budou koukat!“ opakovaně tvrdila Betty. „Mužští budou nadšením bez sebe. Kounic určitě. Nebo Kheil?“

Zdenka odpověděla s ironií, která jí byla vždy blízká: „Velice milí pánové.“

„Taky si myslím,“ oplatila jí Betty.

„Ale mně by už mohli dát pokoj. Někdo by jim to měl poradit. Kam se vrtnu, tam se kolem mne motají,“ stěžovala si Zdenka, ale zároveň jí ten mužský zájem lichotil.

„Panebože, buď ráda, že se motají! Co by jiná holka za to dala, kdyby se jí dvořil hrabě Kounic.“

Betty se oba mladíci velmi líbili a nepochybovala o tom, že si přítelkyně nakonec jednoho z nich vybere: odříkaného chleba největší krajíc.

„Můžu ti něco prozradit? S panem Kheilem jsem skončila.“

„Vážně? Vždyť jsi pana učitele milovala?“

„Minulý týden jsem to skončila.“

„Zrovna před plesem? Chápu, že mít naráz dva snaživé nápadníky je náročné...“ Betty si vzpomněla: „Poslyš, přece jste si jako důkaz vyměnili vlasy –“

„Ustřižené vlasy jsou... nejsou záchranné laso.“ Když vytáhla jeden trumf, rozhodla se, že vynese i druhý: „Chtěla bych skončit i s Kounicem.“

„Nevěřím!“

„Uvidíš.“

„On s tím nebude souhlasit, protože – je větší bojovník než Karel Kheil.“

„O tom rozhoduje žena.“

Betty přikývla, i když tak úplně nevěřila, že má Zdenka pravdu. „Počkej, postůj klidně, ať ti to vzadu dopnu...“

Zdenka byla ze všech těch dívek, které se připravovaly získat večer zájem či lásku mladých mužů, rozhodně nejzkušenější; už mnohokrát vystupovala na veřejnosti, při různých slavnostních příležitostech. Poznala, co znamená vzbudit pozornost lidí: může být příjemná, ale i docela protivná, protože lidé, jak si stihla všimnout, jsou příjemní i protivní. Ve svých osmnácti letech zažila toho víc než všechny holky z celé jejich školy dohromady. Leccos musela překonat, smířit se s tím, což pro ni nebylo snadné, neboť slečna byla hodně samostatná i neposlušná. Nepoddajná jako její otec.

Vlastně kvůli němu ji všichni stále pozorovali. Dříve to přijímala ochotně, dokonce s potěšením, ale přehnaného zájmu lidí cizích i známých se už nabažila; litovali ji, obdivovali ji, nebo se s ní nemohli dohodnout, to se také mnohokrát přihodilo. Nejen ve škole.

V pokoji se objevil asi pětapadesátiletý vousatý muž. Byl dokonale společensky oblečený, v košili s rohatým límečkem měl bílého motýlka, ale choval se hodně svérázně; ostatně často býval mrzutý i vzteklý.

„Vy jste s tou parádou ještě neskončily? Panebože, je to jenom candrbál, ne nějaká audience u císaře.“

„Kvůli císaři bych se určitě tak nestrojila,“ odvětila Zdenka. „Nemá nás rád. My zase nemáme rádi jeho. Není to tak?“

Statný muž se uchechtl. „Jeho Milost nám leze krkem.“

Místo aby Zdenka zrychlila svou činnost na úpravě garderoby, v nových šatech usedla na židli a pohlédla na něho, jako by zkoušela získat jeho pochopení. „Bolí mě hlava.“ A hned dodala: „Neměla bych zůstat doma?“

„Blázníš, nebo co?“ ostře ji přerušil. Zlostně se podíval na obě mladé ženy. Zkoumal, jestli si z něho Zdenka nedělá nějakou legraci. „Krucifix, ženský, dožiju se někdy toho, že bude u vás zejtra platit, co jste řekly včera?“ Jeho pohled se věnoval Zdence. „Celý týden jsi vykřikovala nadšením! V každé tvé větě bylo slovo ples: půjdem na ples, uvidíme se na plese, domluvíme se na plese... A dnes ohrnuješ nos a neráčíš jít? Hergot, co to znamená?“

„Není mi dobře –“

„Nezdržuj!“ vybafl na ni. „Člověk musí plnit své povinnosti, ať se cítí dobře, nebo ne...“

„Candrbál snad není povinnost?“

„Když se koná *náš* ples, tak je povinností každého vlastence se ho zúčastnit. Musíme ukázat naši sílu. To je ti snad jasné?“ řekl rozči-

leně. Nesnášel takové ženské rozmary; především nesnášel, když se někdo nepodrobil jeho vůli a vymykal se jeho pokynům.

Zdenka jen přikývla. „Ano, ale –“

„Žádné ale. Slíbil jsem, že naše rodina na ples přijde. Tak přijde. Rozumíš? Platí to i pro tebe.“ Vrtěl se v tom malém pokojíku a vztekal se: „Najednou si slečna začne vymýšlet něco jiného? Tak to ne!“

„Slečna chce jenom to, na co se dnes cítí,“ odpověděla mu s jistou opovázlivostí.

„S tebou je to vždycky stejný,“ mávl rukou. „Pokaždé chceš něco jiného než ostatní lidi. Ale takhle to v životě nejde! I ty musíš dodržovat to, co všichni.“ Svoje kázání pánovitě dokončil: „Tomu se říká pořádek a slušný chování.“

Slečna vzdorně mlčela, ale nijak s ním nesouhlasila. Takovému slušnému chování moc nevěřila. Mnohokrát se přesvědčila, že se často jednalo jen o přetvářku. Lidé, kteří se báli otevřeně vystoupit, takzvanou slušností jen zakrývali své pravé smýšlení. Vlastně to byl nedostatek odvahy vyslovit a obhájit svůj názor. Odsuzovala ty bázlivce, že se chovali jako strašpytlové či pokrytci.

Přísný pán domu, Zdenčin poručník, velmi dobře chápal, že schovance nejde jen o ples, ale jádrem sporu je tvrdošíjnost její povahy a dívčina neochota se podřídit. Zamířil ke dveřím a ještě vyzývavěji řekl: „Všichni jsme připraveni. Paní nás už čeká. Za pět minut ať jsi dole.“

Rázně odešel, práskl dveřmi.

Zdenka chvíli seděla a nereagovala.

„Tak nevím, jestli se těším,“ nečekaně řekla budoucí tanečnice.

„To víš, že se těšíš. Ples je přece nádhera,“ napomenula ji Betty. „Jako šampaňské. Když se otevře láhev, zmizí všechno všední, jenom víno perlí.“

„A stejní lidi perlí stejné řeči,“ jízlivě poznamenala mladší dívka.

Viděla, že za oknem začalo sněžit. Sněhové vločky jen tak půvabně poletovaly a padaly dolů. Nebyla to žádná divoká chumelenice, jakou zažila jako malá holka v horách a strašně se jí bála. Sníh tam přicházel i s vichřicí, domácí lidé tomu říkali bílá tma. Dlouho tomu nerozuměla – tma přece není bílá?

„Já myslím, že... že bys měla poslechnout,“ opatrně promluvila Betty. Zнала nebezpečnou tvrdohlavost své přítelkyně, stejně jako výbušnou povahu doktora Braunera, proto chtěla závčas ulomit hroty případnému konfliktu.

„Poslouchám ho pořád. Nic jiného nedělám,“ otráveně prohlásila Zdenka. „Zase mne tam budou okukovat.“

„To není okukování,“ opravila ji přítelkyně. „Lidi tě mají rádi. Jsi pro ně dcera otce, kterého uctívají. Proto se o tebe zajímají.“

„Myslíš?“

Betty ji políbila, popřála dobrou zábavu a hodně štěstí.

K sobě měly nejbližší. Svěřovaly si různé tajnosti, jaké se skrývají v dívčích srdcích a snech, protože si důvěřovaly; pomáhaly si i radily, aby ve velkém domě nebyly tak osamělé. Neustále se v něm pohybovalo mnoho cizích lidí, klientů advokátní kanceláře, politiků i přátel Braunerovy rodiny, a také významných hostů a návštěvníků salonu paní domu.

Zdenka Havlíčková na sebe naposledy pohlédla do zrcadla. Rty měla až moc výrazné a husté vlasy česané na pěšinku také její obličej nezjemnily. Nebyla neodolatelná krasavice, sama to o sobě věděla. Když se nebavila a nesmála se svými kamarádkami, bývala zamyšlená, její pohled byl upřený, skoro urputný. Slečna, která svou pravou povahu zakrývá živým či veselým chováním, i když tak živá či veselá není. Její skutečnou povahu lidé nesnadno luštěli. Také proto, že dívka nebyla, co se týkalo její osoby, příliš sdílná.

Mladí muži, kteří se kolem ní rádi pohybovali, neboť byla známá a přitahovala je, chtěli ji zaujmout a získat, oceňovali, že tahle tma-

vovlasá slečna je bystrá i vzdělaná. Poznali to, aniž potřebovali slyšet chválu jejích učitelů. Stála jim za námahu dobývání, přestože ona jim nic neusnadnila, naopak. Ačkoliv se jejich pokusy neustále opakovaly, zatím se nikomu nepodařilo proniknout za hradby společenské konverzace a legrace. Nanejvýš je zasáhla střela jejího vtipu a ironie, ale ani její posměšná slovíčka je neodradila, aby dál zkoušeli štěstí u této podivuhodné slečny.

Také v mnoha jiných pražských rodinách, kde měli dospívající dcery, se chystali večer na ples. Nekončil spěch a zmatek, jenž u nich vládl několik posledních dnů. Zkušené švadleny, které podobné chvíle zažily už mnohokrát, překládaly v rukou látky z batistu či mušelínu, nasazovaly si náprstky, občas jim chyběly správné nitě nebo knoflíky, šily a naposledy zkoušely, jak nové šaty padnou.

„Slečno, dovolíte, otočte se... Prosím, ještě tak... Tady to trochu popustíme, vidíte?“ šveholily švadleny v bytech svých zákaznic.

Zkoušky probíhaly pod bedlivým dohledem matek, babiček, tet a přítelkyň, jako by byly v rolích generálů, jež povedou své šiky do bitvy. Otcové a dědečkové se ocitli jaksi na vedlejší koleji, ostatně do předních řad těchto bojů se ani nedrali, pokud se jim ze všech sil nevyhýbali. V rodinách se do posledních chvil odehrávaly nelítostné spory o barvu stuh, mašlí a jiných ozdob; babičky tradičně navrhovaly růžovou, tvrdily, že zdůrazňuje dívčí jemnost či nevinnost; dívky ji odmítaly, nechtěly vypadat jako starosvětské slečinky z marcipánu. Tyto a podobné řeči v domácnostech neutichaly, bublaly jako vroucí voda na plotně. Jako by šaty měly rozhodnout o tom, jak večer dopadne. Ba měly ovlivnit mnohem víc, třeba celý dívčí osud.

Rozechvělé očekávání se postupně měnilo v neklid. Přitom dívky se měly radovat, naladit neodolatelné úsměvy, které k nim připoutají

muže, již se jim zalíbí, a pokud možno budou se líbit i maminkám, babičkám a tetičkám.

Zdenčina oblíbená spolužačka Filipka Hráská nebyla z Prahy, ale z Poděbrad. Všechny ty plesové starosti s ní sdílela její teta, protože dívka už neměla maminku. Tatínek se snažil o dceru pečovat, ale kromě hezké modrooké dcery měl na starosti celé město, neboť byl purkmistrem Poděbrad. Filipka se chovala způsobně a rozhodně toho nikdy moc nenamluvila. Tichá voda. Mezi ostatními Zdenčinými spolužačkami měla v jejích očích neskonalou výhodu, že byla spolehlivá kamarádka; žádná zlomyslná klevetnice. Na její dospívání jistě měla vliv smrt matky, také příliš brzy poznala bolest a velký smutek. Nebyla příliš průbojná, jako by energičnost přenechala svému otci. Oblékala se až nevýrazně, což si také přivezla z malého města, kde si asi zvykla na to, že purkmistrova dcera by neměla budit pohoršení, ani chováním, ale ani oblečením. Byla dost vysoká a tmavovlasá jako Zdenka. Možná měla trochu větší nos, než by si sama přála. Zato se pěkně usmívala. Příjemně a přátelsky.

Filipka bydlela v Praze v podnájmu u tety, slečny Nápravníkové, v Opatovické ulici poblíž staré solnice; spolu s ní zvládla všechny úpravy šatů i zkoušky. Bude mít na sobě toaletu tyrkysové barvy a velmi střízlivého střihu, jak to odpovídalo její povaze. Odpoledne za nimi z Poděbrad přijel, jak slíbil, otec Hráský; usmíval se a dceru chválil: „Maminka by měla z tebe radost, holčičko.“ Jeho slova vyvolala několik slziček, které bylo třeba ihned osušit a přepudrovat tvář, aby úsměv z dívčích očí zářil bez jakéhokoli zakalení.

Třetí jejich spolužačka Květa Hrdličková měla maminku, a to byla žena hodně snaživá. Asi čtyřicetiletá, ale chovala se jako usedlá a starostlivá matrána. Mluvila pomalu a důstojně. Velmi často Zdence něco nabízela, radu nebo pomoc, protože jí dělalo moc dobře, že se její dcera ve škole stýká s tak významnou slečnou z vyšší společnosti, kam by ráda se svou Květou pronikla. Její snaživost občas nabývala

hrozivých rozměrů, až z té přehnané péče šel strach. Obavy vyvolávala i její ctižádost. Paní Hrdličková nesmírně toužila po tom, aby se jejich Květuše stala obletovanou mladou dámou. Dívka po tom, upřímně řečeno, také toužila, ale cítila, že jaksi nemá všechny potřebné dary, které činí ženu pro muže přitažlivou; leccos jí scházelo, takže ty velké sny matky i její se jí nedařilo uskutečnit. Byla dost hubená. Jejím poznávacím znamením mohly být vlasy. Nad nízkým čelem se jí rozprostíraly bohaté proudy kadeřavých vlasů zkroucených do nesčetných prstýnků. Jenže barvy narezlé. Vlastně: zrzavé. Proto už od dětství Květa byla terčem posměšných poznámek spolužaček, cítila to jako zapeklitou překážku jakéhokoli úspěchu. Jak se mohla pyšnit hustotou svých vlasů, tak jejich barva ji deptala, a bála se, že odrazuje i mladé muže.

„Hlavně se musíš usmívat, rozumíš?“ radila matka. „Úsměv je nejlepší ozdobou ženy, lepší než bůhvíjaký šperk. Úsměv je zbraň, chápeš, ty trdlo?“

Květa opět přikeyvovala, ale myslela si, že zlatý šperk by byl rozhodně lepší. Vždyť se na mladé muže usmívala neustále, ale bez patřičné odezvy. Zatímco Zdenka se mladíkům a nápadníkům hodně prostorece posmívala, a to jak mezi holkami, ale i otevřeně; všichni se tím bavili a smáli, přijímali to jako vtipnou zábavu. Květa tušila, že kdyby se jen jednou pokusila podobným způsobem zažertovat jako Zdenka, tak by se to obrátilo proti ní; proto raději nic takového nezkoušela a jen pozorovala, jak se kamarádky s mladíky baví, ale ona mlčela a jen se bezmocně culila těmi svými úzkými rty v drobném obličejíku orámovaném zrzavou hřívou.

„Panebože, pochop,“ zvýšila hlas paní Hrdličková, která dceřin první vstup do společnosti chtěla připravit s veškerou pečlivostí, „první dojem záleží na každé drobnosti.“

Možná jí v paměti uvízla vlastní zkušenost, vzpomínka na šaty při jejím prvním bálu, které byly příliš volné, cítila se v nich hrozně a celý

večer nemohla myslet na nic jiného. Tím si také vysvětlovala, že se nestačila dostatečně věnovat mladým mužům a její život se od té chvíle začal ubírat jiným směrem, přivedl ji do náruče pouhého berního úředníka. Emil Hrdlička, původem z Pelhřimova, se sice osvědčil jako hodný člověk, ale jen nudný manžel, žádný lesk a formát. Nechtěla, aby jejich dcera opakovala stejnou chybu; představovala si, že se vydá cestou k nějaké zajímavé známosti a bohatému ženichovi.

Od té doby paní Hrdličková skálopevně věřila, že i o těch největších a nejdůležitějších záležitostech v životě člověka rozhodují drobnosti, zdánlivě bezvýznamné a často podceňované, a snažila se co nejdůmyslněji předejít případnému neblahému vlivu různých náhod a maličkostí.

„Jak se cítíš?“ vyptávala se Květuše, když oblékaly šaty. „Nikde tě nic nesvírá?“

„Ne.“

„Nezapomeň, že máš nejvyšší čas,“ povzbuzovala svou nejistou a málo průbojnou dceru. „Všechny tvoje spolužačky už mají známost.“

„Nemají,“ odvážíla se pípnout Květa.

„Takový večer je strašně důležitý. Je to velká příležitost, chápeš?“ pokračovala ve svém mateřském úsilí. „Kdo ji propase, zůstane na ocet.“

Z matčiných úst větička *zůstat na ocet* zazněla výhruzně, jako by představovala něco hrůzostrašného.

Květa zatím neuvažovala, kdo zůstane na ocet, ale pochopitelně si moc přála, aby ona to nebyla. Moc by se jí líbilo, kdyby se jí podařilo provdat, aby nemusela poslouchat matčiny řeči, ale nevěděla, jakým způsobem by to mohla dokázat.

Ke cti Květuše, stejně jako Filipky, je možné spravedlivě říci, že mladé slečny – jakkoli všechny projevovaly neskrývaný zájem o pozornost svých vrstevníků, a to dokonce někdy i stejných mužů – dosud nikdy proti sobě nepodnikly nic, co patří do výzbroje nemilo-

srdných ženských soubojů o milostné úspěchy. Samozřejmě ani to nezaručovalo, jak dlouho vydrží, než slečny zkrátí kordy, ale zatím se to nepříhodilo.

Zdenka vyšla z domu, vzhledla k temné obloze a líbilo se jí, jak se sníh sype. Vždycky se jí líbilo, když sněžilo. Naplňovalo ji to jakýmsi pocitem půvabu a čistoty, vydržela by se dlouho dívat, jak vločky víří vzduchem a tiše se snášejí k zemi.

Stmívalo se. Sníh stále padal, vítr do něj foukal. Jakási opona nad očekávaným i tajuplným večerem. Bylo třeba ji rozevřít, projít a vstoupit do světa, který sliboval lesk a zábavu, rozhodně něco lepšího než každodenní plahočení.

Jsou chvíle, kdy najisto čekáme, že se v našem životě konečně něco pohne, štěstí bude nadosah a my se vyšvihujeme někam do výšin – a tato chvíle i pro naše slečny právě nastala.

Začínal velice důležitý večer, jak se říká, osudový.

Jenže takovou závažnost si uvědomíme až dodatečně, obyčejně pozdě, kdy už nemůžeme nic změnit. Dopředu toho nikdy moc nevíme, samozřejmě kromě kartárek, které vědí všechno, a co nevědí, to si vymyslí.

Lavina se chystala utrhnout, ale zatím nikdo nic netušil.

2.

Kočáry se sjížděly. V čerstvém sněhu zanechávaly za sebou v ulicích koleje. Podkovy koní nezvonily o kamennou dlažbu, jejich zvuk padající sněh ztlumil. Také světlo pouličních luceren pohlcoval sněh, bylo matné, asi jako plápolající svíčka v temném pokoji. Mrzlo celý den, mrzlo i navečer, jako na začátku února.

Budova Žofina zářila uprostřed tmavého večera jako maják v přístavu. Víkala všechny účastníky plesu.

Před reprezentativním domem byl neustále shluk lidí, kteří přijížděli nebo přicházeli, setrášali sněh z kabátů a kožichů, hledali své přátele nebo se zdravili s jinými známými. Před vraty se však moc nezdržovali, protože zima nebyla nikomu příjemná, a plesové toalety dam rozhodně nebyly vhodným oblečením do mrazu.

Hosté ve foyeru, před šatnami, na schodišti se usmívali, zdravili, ukláněli se a všichni se vítali navzájem, jako by se celý rok neviděli. Jejich veselé oči svědčily o tom, že se na večer těší a hodlají se zábavě věnovat naplno.

4. února 1867 se scházela pražská vlastenecká společnost. Pozdravovaný svými příznivci vstoupil do předsálí asi padesátiletý důstojný muž s vousatou bradou a úzkým knírkem: František Ladislav Rieger se svou ženou Marií, dcerou Františka Palackého. Duchaplný Rieger proslul jako mimořádný řečník. Jeho projevy poslance na říšském sněmu v Kroměříži v osmačtyřicátém roce byly tak vynikající, že by jeho slova mohla být vyryta do mramoru:

„Všechna moc ve státě má prvotní svůj původ v lidu,“ pravil tehdy ve vznešeném Sněmovním sálu arcibiskupského zámku, mezi nádhernými nástěnnými malbami, obrazy a zrcadly. Nebo jindy hřímal: *„Hněv národa jest vichřice mocná, dechem jejím kácejí se trůny, koruny padají z hlav pomazaných, a jako ohromná bouře zachvátí prastarý dub, tak uchvátí hněv lidu někdy i prastarý kmen panovnický...“*

Kolem něho prošel jiný známý politik, dr. Pravoslav Trojan z Rakovníka, ale nebavili se spolu; vypadalo to, jako by se sobě rádi vyhnuli.

„Minulý týden mne navštívila paní Karolina Světlá,“ řekl Rieger s potutelným úsměvem lékaři Hamerníkovi.

„Copak?“

„Dovedete si asi představit, doktore, co chtěla.“ Rieger naoko vzdychl. „Žádala mne o podporu ženského vzdělání.“

Lékař jen přikývl.

„Povím vám, byla výřečná jako nějaká ženská na trhu.“ Riegerova manželka Marie nejistě přešlápla a ráda by mužovu pozornost obrátila jinam: „Nepůjdeme nahoru?“

„Sáhodlouze mi vysvětlovala, co taková ženská emancipace obnáší,“ pochechtával se starý konzervativec.

„Co jste jí řekl?“

„Řekl jsem jí: milostpaní, ženy, které jsou šťastně provdané, se o tu vaši emancipaci nestarají.“

Paní Riegerová pohledem pokárala svého manžela za jeho neomalenost, s jakou se choval ke Světlé i k některým dalším ženám. Emancipaci i její hlasatelky Rieger posuzoval s netajenou přezíravostí, přestože jeho manželka i dcera v ženském hnutí pracovaly a věnovaly se hlavně dobročinnosti.

Také baron Villani mával na Riegera; vypadalo to, že mu chce něco říci, ale v tom ruchu a pohybu hostů to zatím nebylo možné.

Vedle významných osobností se dostavila i tancechtivá mládež, studenti, mladí úředníci či obchodníci; tanečníci i tanečnice se nenápadně i nápadně rozhlíželi po svých partnerech, zjišťovali, jestli přišli všichni, které očekávali nebo pozvali.

Zdenka Havlíčková přijela v kočáru s doktorem Braunerem a jeho paní Augustou. Jejich dcery zůstaly doma, nebyly ještě ve věku, aby se mohly zúčastnit takové zábavy, protože jim bylo sotva deset a dvádnát let.

Zdenka se nahoře v sálu zvědavě i pobaveně rozhlížela, jestli její nápadníci jsou už přítomni, připraveni vyzvat ji k tanci a ucházet se o její přízeň. Ve společnosti nebyla žádný začátečník nebo ostýchavá panenka, leccos už zažila, třeba velkou slavnost právě tady na Žofíně, mnohokrát byla na premiéře v Prozatímním divadle. I pozornost diváků si už vyzkoušela, jako nějaká herečka, stejně jako zájem několika mladých mužů.

Rieger se dvorně uklonil paní Augustě, manželce svého přítele a letitého spolubojovníka doktora Braunera, neopomněl pozdravit i Zdenku. Ocenil ji nejen pochvalným pohledem, ale i několika vzletnými slovy:

„To, co vidí moje staré oči, je věru potěšením –“

„Vaše oči zahlédly někde láhev mělnického nebo snad talíř s pečením?“ otázala se slečna poněkud prostořece.

„Ne, ne, spatřil jsem něco vzácnějšího. Ženskou krásu. Mladou krásu.“

Zdenka se rozhlížela kolem. „Kdepak jste tu krásu viděl?“ Rieger se na ni usmíval.

„Je to od vás, pane doktore, velmi laskavé. Vážně. Že člověk, který je známý svým mimořádně citlivým vztahem k ženám a plným porozuměním pro jejich úsilí, ocení i holku, která si to vůbec nezaslouží.“

„Ty máš jazyk jako hadí ocásek. Celej tatínek. Jenže jsi hezcí. A nemáš knír.“

„Zatím,“ neodpustila si ironickou poznámku.

„Včera jsem musel uklidit stůl a knihovnu, aby mne žena pustila plesat... Už delší dobu mne důrazně upozorňuje, že v pokoji je nepořádek, prý je přespříliš zavalen papíry a knihami.“

„Je to pravda?“

„Musím přiznat, že se zlobí právem. Já takový úklid vždycky dělám jednou za rok, na Štědrý den, ale tentokrát jsem to před Vánocemi nějak nestihl.“

Zdenka se zasmála, ale nepřerušila ho. Pan doktor měl zřejmě dobrou náladu, možná se těšil na společnost, byl to jen takový nezávazný hovor na začátku večera. Ačkoliv Rieger málokdy něco dělal bez promyšleného úmyslu. Sledoval Zdenčiny osudy, také cítil jistou odpovědnost za její život, ne snad jako nějaký blízký příbuzný, ale přinejmenším jako představitel veřejnosti a dávný spolubojovník jejího otce z pohnutých revolučních časů.

Rieger i Braunerovi se pilně zdravili s dalšími hosty bálu; kolem nich se neustále točili a zastavovali lidé, protože oba byli – spolu s Františkem Palackým – nejvýznamnějšími osobnostmi české Prahy a vůbec veškeré české politiky. Vystupovali jako poslanci říšského sněmu, formulovali národní program, vybírali cíle i pořádali jednotlivé akce, aby jejich společně sdílená idea austroslavismu a federalismu v Rakousku zvítězila. Přitom všichni tři zámožní a vážení občané přišli do Prahy z venkova: Palacký z valašských Hodslavic, byl synem chudého učitele českobratrské církve evangelické, oba právníci Rieger a Brauner pocházeli z mlynářského rodu; jeden ze Semil, druhý z Litomyšle.

„Našel jsem doma zápisy o průběhu porotního soudu,“ řekl Rieger Zdence. „Tak jsem se do nich začetl, že jsem na úklid zapomněl.“

„Někteří muži prý na takové domácí práce rádi zapomínají, vidíte?“

„Byl to od něho úžasný projev. Úžasný, strhující. Musím ti říct, kdyby tvůj otec nebyl tak slovným novinářem a spisovatelem, byl

by excelentním právníkem. Jak se sám u soudu hájil, klobouk dolů. Prokurátora při přelíčení rozsekal na kusy. Na malé kousky. Četl jsem to všechno opět s obdivem. Neuvěřitelně chytrý a bystrý projev, statečný a jedinečný muž. Musíš být na něho hrdá.“

Zdenka ráda taková slova slyšela, protože se s otcem měli velice rádi. Pro něho vždycky byla milovanou Zdenčinkou.

„Bylo to famózní otcovo vítězství!“

„Vítězství?“ zapochybovala. „Brzy se mu pomstili.“

„Máš pravdu,“ řekl zamyšleně. „Všichni ti policajti a vídeňské veličiny se mu sakramentsky pomstili. Ale národ na něho nezapomene. Jsi dcerou slavného otce, to si pamatuj.“

U stolu se objevil baron Villani a přerušil jejich rozhovor. Sdělil Riegerovi, že přivedl s sebou hosta. Byl to mladý poručík v bílé uniformě. Rieger vzhlédl poněkud neklidně či nejistě, rakouští důstojníci určitě nepatřili mezi jeho oblíbenou společnost, na veřejnosti už vůbec ne, ale když asi dvacetiletého mladíka přivedl přítel Villani, snažil se naladit přívětivou společenskou tvář.

Villani, původem Ital, ale horlivý český vlastenec, ho představil Riegerovi i Zdence: „Baron Kvido Battaglio. Pan poručík momentálně působí u pěšího pluku v pražské posádce.“ Dodal podstatnější věc: „Učí se česky, čte české knihy.“

Mladý muž měl nejen jméno romantické, ale i romanticky vypadal.

Zdenka se po chvíli dozvěděla, že pan poručík je Polák, pochází z Haliče.

„Ano, učím se češtinu a studuji českou literaturu,“ řekl nejistě; netroufl si vést rozhovor s mladou dámou česky, dále spolu mluvili francouzsky.

Ani se nemohla věnovat svým nápadníkům, kteří ji už objevili a kroužili kolem ní; formálně se s nimi pozdravila, ale najednou bylo pro ni zajímavější tohle setkání než jiné vztahy a známosti.

Orchestr na vyvýšeném pódiu v čele sálu zahrál fanfáry. Pořadatel ve smokinku uvítal hosty a mnoha nadnesenými slovy popřál všem vlastencům a vlastenkám příjemný večer a dobrou zábavu.

Kapela spustila první skladbu k tanci. V sále to hned zašumělo, mladíci křižovali po parketu, hrnuli se ke svým partnerkám.

Zdenka přijala poručíkovo vyzvání k tanci. Jejich prvním tancem byla mazurka.

„To je náhoda,“ řekla svému neznámému partnerovi, „mazurka je polský tanec, vidíte?“

„Oui,“ přitakal.

„Chopin napsal několik mazurek. Velmi milé skladbičky.“

„Vy je znáte?“ zeptal se opatrně.

„Ano. Dost často jsem si je hrála.“

„Vy hraje na klavír?“

Přikývla. „Je to moje nejmilejší zábava.“

Chvilí hledal vhodné francouzské slovo. „Zábava, noble, ušlechtilá,“ řekl.

„Jak se vám líbí v Praze, pane poručíku?“

Sotva svou větu vysoukala, zastyděla se za sebe a za to, jakou vymyslela hloupou a banální otázku. Zdálo se, že v jeho přítomnosti ztrácí vtip i jistotu, což se jí téměř nikdy nestalo; chová se jako nějaká nezletilá holka. Ještě chybí, aby se začala chichotat.

„Jsem vaším starobylým městem nadšený.“

„Opravdu, pane poručíku?“

Podíval se jí do očí.

„Prosím, neříkejte mi *pane poručíku*. Jmenuji se Kvido.“

„Já jsem Zdenka,“ usmála se.

„U nás také máme Zdeny. Stanislavy, Marie, Vandy...“

Chtěla se ho zeptat, jak se jmenuje jeho dívka, s kterou doma chodí, ale zarazila se, aby nebyla příliš drzá. Co když ještě nemá svou dívku?

Věnovali se tanci, který byl rychlý a temperamentní. Snažila se držet rytmus, ale z té svižné mazurky se skoro zadýchala.

„Skvělý orchestr, briliant,“ stačil poznamenat partner.

„U nás se říká: co Čech, to muzikant.“

„Oui, tomu věřím, mademoiselle Zdenka.“

Když mazurka skončila, zeptal se: „Smím vás ještě požádat o tanec, slečno?“

Řekl to zdvořile a doprovodil přání nesmírně milým pohledem.

„Později, ano?“

Odmítla, ale těšila se, že se s ním třeba ještě setká.

Tanečník ji zavedl ke stolu pana doktora Brauner, který se na něho tvářil velmi udiveně. Výstižnější by bylo říci: nespokojeně. Pohňvaně. Stejně jako paní Braunerová.

Důstojník vysekl poklonu, poděkoval za tanec a odešel.

„Co to znamenalo?“ zasyčel na ni doktor Brauner. Pohoršoval se nad tím, že se rakouský oficír ocitl v blízkosti jeho rodiny, rozčiloval se však pokud možno tak, aby tomu nebylo rozumět u sousedního stolu.

„Příjemný člověk,“ lehce ho provokovala.

„Blázníš?“ viditelně se rozčilovala i paní Braunerová. „Das ist... unmöglich... Nemožné,“ řekla vlastenka svou poněkud svéráznou češtinou.

Ztichla, protože právě se kolem nich pohybovala paní Hrdličková, jejíž dcera Květa mazurku netančila. Jako zkušená i zvědavá pozorovatelka si Hrdličková všimla, že v Braunerově rodině asi nevládne idyla. Společensky a uctivě se usmála a zvolna – nerada – odcházela ke svému stolu v rohu sálu.

„Baron Villani ho představil doktoru Riegerovi,“ Zdenka jim vysvětlila. „Náhodou jsem byla u toho. Takže mu nezbylo nic jiného než mne vyzvat k tanci,“ řekla ještě trochu zadýchaně. „To by přece udělal každý slušný muž.“

„Slušný lidi mám nejradši ze všeho,“ procedil Brauner mezi zuby, ale naštěstí se musel věnovat dr. Trojanovi, který se zastavil u jejich stolu.

V průběhu večera Zdenka několikrát tančila s Kounicem i s Kheilem, oba se tvářili všelijak. S poručíkem ještě tančila valčík. Tančil velice dobře a elegantně, Zdenka se mu snažila vyrovnat. Vedl ji lehce a jistě. Najednou se ocitla v sedmém nebi. Zapomněla na všechno. Dokonce i na to, že nechtěla jít na ples. Nemyslela na nic jiného než na tanec, na obraty a skluzy, které se jim společně dařily. Přála si, aby skladba hned tak neskončila a mohla se s neznámým, ale příjemným mladíkem vytáčet ještě dlouho, až do rána.

Co ji tak náhle zaujalo a zasáhlo? Všechny dřívější známosti i lásky najednou vybledly, někam zmizely, vytratily se, byly pryč. Jeden valčík je vymetl z hlavy i ze srdce. Snad to bývaly jen dětské hry.

Netušila, že se na něho usmívala.

„Ráda, prosím, tančíte, mademoiselle Zdenka?“ zdvořile se zeptal, aby při tanci nemlčeli.

Na jeho prostou otázku neměla stejně prostou odpověď. Nebyla si totiž jista svým tanečním uměním, ale s ním moc ráda tančila. Ani nechtěla vypadat jako pitomá upejpavá husička, která se nechá prosit, aby ráčila promluvit.

„Ano, ráda, i když... vím...“

„Quoi donc? Cože?“

„Že nejsem víla.“

„Tančíte skvěle,“ ihned namítl.

„Jste galantní. Slyšela jsem, že polští muži jsou galantní... Děkuji, že vy, dokonalý tanečník, oceníte, třebaže nezaslouženě, aspoň moji snahu.“

Pan poručík se nad nezvyklou dívčí otevřeností ocitl tak trochu v rozpacích. Dále však vedl svou dámu po parketu, občas se jí podíval do očí, a byl ještě nervóznější. Ruce se mu poněkud třáslы, to se mu nestalo dosud nikdy. Jako by oba byli naráz oslněni.

Zdenka se na parketu šťastně usmála na své spolužačky Květu Hrdličkovou i Filipku Hráskou; také se na ni usmály, ale nějak divně. A nemohla nevidět i jiné tváře účastnic plesu, jejichž pohledy byly udivené. Záviděly jí pohledného tanečníka, nebo jim vadila jeho bílá uniforma? Byl jediným rakouským důstojníkem v celém sálu.

Vlastenecké dámy, matky a tetičky tanečnic, které od svých stolů zvědavě pozorovaly dění na parketu a příčinlivě splétaly iluze o budoucnosti svých ratolestí, byly překvapené a zmatené; hned se jedna druhé ptaly, jak je možné, že se ta Zdenka Havlíčková takhle chová? Proč se zahazuje s nějakým rakouským oficírem? Vždyť její otec byl velký kritik rakouské vlády, která používá vojsko, aby potlačila česká vlastenecká shromáždění?

Když paní Hrdličková, která ostríží zrakem sledovala, s kým se baví či tančí její Květa, na parketu objevila Zdenku a nějakého oficírka, měla oči navrch hlavy. Nikdy neměla daleko k přehnaným a afektovaným reakcím, buď někoho chválila až do nebes, nebo odsuzovala nejmní do pekla, ale málokdy soudila uvážlivě. Oficír jí nešel se Zdenkou dohromady. Co to má znamenat? Kdo to je? Jestlipak jí to Květa poví? Květuše samozřejmě nic nevěděla.

„Ty ho neznáš?“ dorážela matka.

„Ne.“

„Jak je to možné?“

„Protože jsem ho nikdy neviděla.“

Paní Hrdličková upřímně vzdychla. „Panebože, kam tě někdo postaví, tam tě zítra najde...“ A ještě si přisadila: „Celý otec.“ Otec poposedl na židli, ale pokračoval v mlčení; nereagoval, byl na takové pochvaly zvyklý.